

Helus, Z. (2015). *Sociální psychologie pro pedagogy* (2. vyd.). Praha: Grada.

Sociální psychologie pro pedagogy je druhým, přepracovaným a doplněným vydáním publikace, která vyšla v roce 2007 a jejíž vydaný náklad byl rozebrán. Autor se v rámci druhého vydání pokusil na základě dalších podnětů a myšlenek vylepšit některé oblasti, které jsou obsahem knihy. Zaměřil se na zdůraznění toho, co znamená označení „pro pedagogy“, které je obsaženo v samotném názvu publikace. S tím souvisí také doložení toho, proč by měl být každý pedagog sociálněpsychologicky orientován. Druhou inovací, na kterou sám autor poukazuje, je rozvinutí tématu osobnosti v sociálních souvislostech jejího života. Poslední výraznou změnou oproti prvnímu vydání je snaha o představení sociální psychologie nejen jako vědní disciplíny, ale také jako oboru, který reflektuje problémy, se nimiž se setkáváme každý den, a který by nám mohl umožnit lépe porozumět dění kolem nás. Pokud ne z hlediska naší profese, tak alespoň na lidské rovině.

Cílem publikace je nabídnutí aktuálních sociálněpsychologických témat, která by měla dle autora tvořit přirozenou a nezbytnou znalostní, postojovou a dovednostní výbavu každého pedagoga. Autor jejím prostřednictvím poukazuje na to, že by sociální psychologie měla být součástí znalostní základny každého pedagoga. Hlavními tématy, podle nichž je publikace členěna do čtyř částí, jsou: člověk a sociální souvislosti jeho života,

socializace osobnosti, sociální psychologie rodiny a sociální psychologie školy, výuky a jejich aktérů.

Knihy je určena širokému spektru čtenářů. V první řadě by měla být užitečným studijním materiálem pro studenty učitelství pro základní i střední školy a praktikujícím učitelům jakékoli formy celoživotního vzdělávání. Inspirací může být i výzkumným pracovníkům, studentům doktorských programů a pracovníkům neučitelských oblastí.

První část publikace nese název *Člověk a sociální souvislosti jeho života*. Oproti prvnímu vydání dosáhla tato část změny jak v samotném názvu, tak i ve svém obsahu. To, co autor v prvním vydání zvolil jako název celé části, tj. *Čím se sociální psychologie zabývá a jaký je základní problém, který zkoumá*, shrnul v druhém vydání do tzv. vstupu. Výchozí kapitola této části se v předchozím vydání neobjevila. Věnuje se osobnosti. Přes analyticko-strukturující pohled na osobnost a integrující pohled na osobnost se autor dostává k sociálněpsychologickému pohledu na osobnosti dítěte a dospívajícího a zdůrazňuje jeho význam v pedagogické praxi. Přechod ke druhé kapitole, která přináší čtenáři vhled do sociálních souvislostí života člověka, je díky kapitole o osobnosti plynulejší. Po popsaní jednotlivých sociálních souvislostí přichází s další kapitolou objasnění jejich působení na člověka. A následně širší ovlivnění osobnosti působením so-

ciálních souvislostí života. V této kapitole se oproti prvnímu vydání objevuje mezi aspekty, kterými jsou tělo a tvarování těla, zdraví a nemoc, pohlaví a gender a jáská dimenze osobnosti, také vliv sociálních souvislostí života na výkon. Po závěrečném shrnutí podstatných informací z celé části následuje seznam pramenů vhodných pro doplnění či rozšíření poznatků. Jak sám autor uvádí, jmenované prameny jsou omezeny převážně na novější a dobře dostupné publikace. Doporučený seznam rozšiřující literatury k žádné části knihy neobsahuje cizojazyčné publikace.

Druhá část publikace nese název *Socializace osobnosti*. Ve vstupním textu se autor tak jako v první části věnuje definování a popsání základních pojmů, s nimiž v následujících kapitolách pracuje. Až na drobné výjimky se tato část plně shoduje s prvním vydáním. Autor v ní popisuje úroveň socializační transformace osobnosti, druhy socializace, podvojný cíl socializace osobnosti, součinnost socializujících prostředí, psychické socializační procesy a dysfunkčnost a funkčnost socializačního procesu.

Sociální psychologie rodiny je názvem třetí části publikace. Tato část knihy je zcela beze změn oproti prvnímu vydání. Poukazuje na současnou rodinu – její pojetí a aktuální problémy, funkce rodiny vzhledem k dítěti a jejich selhávání a to, čím rodina ovlivňuje vývoj/socializaci a vzdělávací úspěšnost dítěte.

Poslední částí publikace je *Sociální psychologie školy a výuky*. Tato část nese známky aktualizace již ve své první kapitole, která je zaměřena na školu ve spo-

lečenském kontextu. Autor zde oproti prvnímu vydání přidal podkapitolu *Ty-pologický pohled na současnou společnost – důsledky pro školu a edukaci*. V ní se zaměřuje na čtyři typy společnosti, které se vzájemně prolínají a spoluutvářejí dynamiku společnosti. Jsou jimi: společnost globalizovaná, společnost postmoderní, společnost vědění a společnost krize a východisek z ní. Druhá kapitola, která popisuje výuku jako řízený proces, zůstala beze změn. V poslední kapitole této části (a zároveň celé knihy), která nese název *Sociálněpsychologický pohled na výukovou komunikaci*, autor oproti prvnímu vydání upravil první kapitolu. Jejím obsahem jsou aktéři výukové komunikace. Autor původní text zpřehlednil a oproti prvnímu vydání doplnil také podrobnou charakteristiku jednotlivých aktérů, jimiž jsou učitel a žák/student.

Členění do kapitol a podkapitol nepřevyšuje tři úrovně, díky čemuž je udržena plynulost a čtenář se v kapitolách a podkapitolách neztrácí. Variace v oblasti členění textu, barvy písma (od černé po šedou), stylu a výraznosti písma, velikostí nadpisů, využívání rámečků pro zdůraznění některých odstavců či vět apod. vedou ke snadné orientaci v textu. Kniha je napsaná odborným, ale čtivým způsobem. Teoretické poznatky jsou doplněny příklady z pedagogické praxe, což vede k lepšímu pochopení a propojení teorie s praxí. Díky drobným úpravám, které autor v druhém vydání publikace učinil, se zlepšila návaznost jednotlivých částí knihy. V novém vydání působí její struktura celistvějším dojmem.

Myslím si, že publikace naplňuje cíl, který si její autor vytýčil. Nabízí ucelený náhled na to, s čím se v běžné praxi setkávají nejen učitelé, ale všichni lidé, kteří se na jakékoli úrovni setkávají s druhými lidmi. Když se setkáme s druhým člověkem, ať už je to žák, partner nebo učitel, nestojí před námi člověk, který se narodil v okamžik tohoto našeho setkání. Jeho život – stejně jako ten náš – je ovlivněn působením nekonečného množství aspektů, které mají vliv na to, jací jsme, jak se chováme a jak jednáme. Autor v publikaci

analyzuje tři, které jsou velmi významné: osobnost člověka, působení socializace a vliv rodiny. Vzhledem k cílové skupině čtenářů, kterým je publikace především určena, ji uzavírá v logické návaznosti částí zaměřenou na sociální psychologii školy, výuky a jejich aktérů. Domnívám se, že je vhodným studijním materiálem pro studenty učitelských oborů i inspirací pedagogům a všem lidem, kteří se zajímají o některou z oblastí, které jsou v publikaci zpracovány.

Šárka Klímová

Jedlička, R., et al. (2015). *Poruchy socializace u dětí a dospívajících. (Prevence životních selhání a krizová intervence.)* Praha: Grada.

Téma socializace osobnosti nabývá na významu, ale podnes není v našem pedagogickém prostoru plně vzato v úvahu, tak jak by bylo žádoucí. Lze stručně říci, že pojednává především o tom, jak se člověk, zejména v dětství a mládí, učí způsobem být mezi lidmi jako spolužák, kamarád, přítel, partner, spolupracovník – občan, příslušník lidského společenství. A to ani ne tak edukačními programy, ale způsoby svého začleňování mezi lidi, samotnými životními událostmi vytvářejícími jeho osobní biografii; ve vztazích já a ty, my, my a ti druzí, my jako lidé mezi sebou navzájem... Edukační programy jsou tudíž konfrontovány s jedinci, kteří jsou už socializačně tak či onak utvářeni a kteří v důsledku toho jsou těmito programy ve své lidskosti posilováni, či naopak

kterí jim vzdorují, reagují na ně po svém, často jinak než pedagog očekává. Aby podobné situace a případy dokázal řešit, musí být s problematikou socializace zevrubněji obeznámen, čerpat z ní poučení tak, aby jeho práce s dítětem/dospívajícím byla vůči němu adresně chápající a pomáhající. To platí zcela obecně, v daleko zvýšené míře pak tehdy, když určitý jedinec je v předchozím svém životním období socializován disfunkčně, a tudíž ve vztazích, tak jak by mělo o ně jít, selhává, je v sociálních/mezilidských kvalitách své stávající osobnosti narušen. A takových případů v důsledku celé řady sociálních, ekonomických a politických činitelů, proměn způsobů života atd. atd. valem přibývá, stále více dětí a dospívajících potřebuje v tomto ohledu pomoc a oporu.